

TÜRK-ROMEN İLİŞKİLERİ DERS NOTLARI

CEZMİ KARASU

BÖLÜM 1

ROMEN MEMLEKETLERİ COĞRAFYASI

EFLAK-BOĞDAN-DOBRUÇA-ERDEL-BANAT-BUCAK

BİR OSMANLI HARİTASINDA EFLAK VE BOĞDAN BOA; HRT:0037

CEZMİ KARASU – TARİHTE TÜRK-ROMEN İLİŞKİLERİ DERS NOTLARI

ROMEN MEMLEKETLERİNİN COĞRAFYASI

Bugünkü modern Romanya'yı meydana getiren önemli tarihi bölgeleri şöylece sıralayabiliriz:

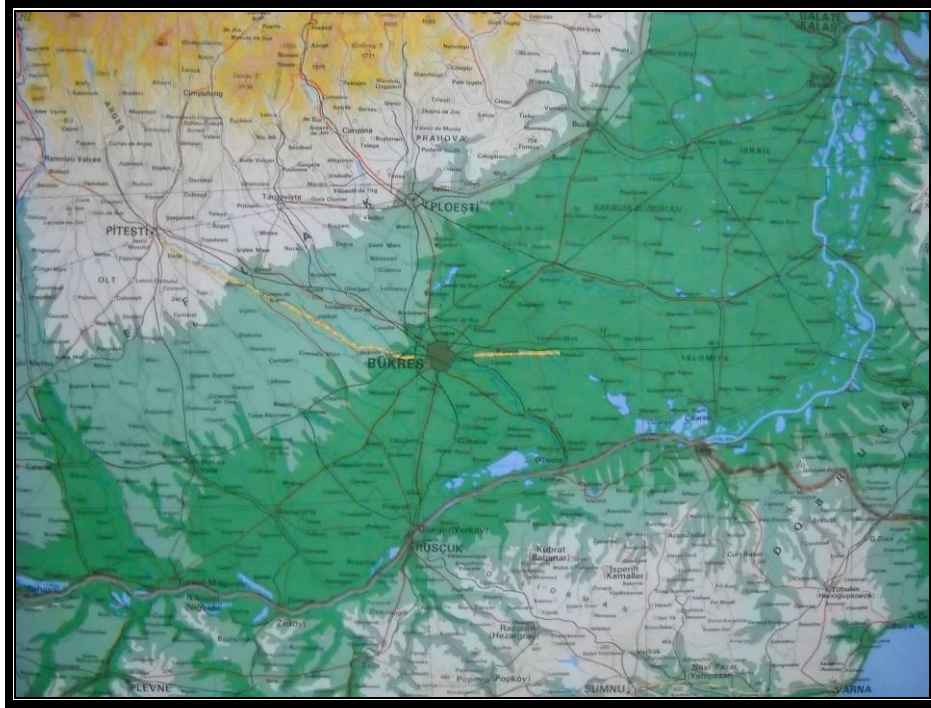
EFLAK:

Tuna nehrinin kuzeyinde kalan topraklardır. Bu memleketin batı ucu Orsova-Turnu Severin bölgesine kadar uzanır. (Bu bölge Tuna nehrinin ortasında Adakale'nin bulunduğu yerin karşısında bulunmaktadır.)

Eflak'ın kuzey sınırlarını Karpat dağları meydana getirir. Kuzey-doğuda ise Boğdan bulunur. Rimnicu-Sârat nehri genellikle bu iki memleket arasındaki sınır olarak kabul edilir.

Eflak memleketi bazı tarihi kaynaklarda Ulahların memleketi anlamında Walachia şeklinde geçer. Bazı Romen kaynakları ise Țara Românească ismini tercih etmektedirler.

Eski başkenti Târgoviște olan Eflak'ın merkezi daha sonra Bükreş'e nakledilmiştir ki Bükreş'i merkez olarak kullanan ilk voyvoda Kazıklı Voyvoda adıyla ünlenmiş olan Vlad Țepeş'tir.

EFLAK

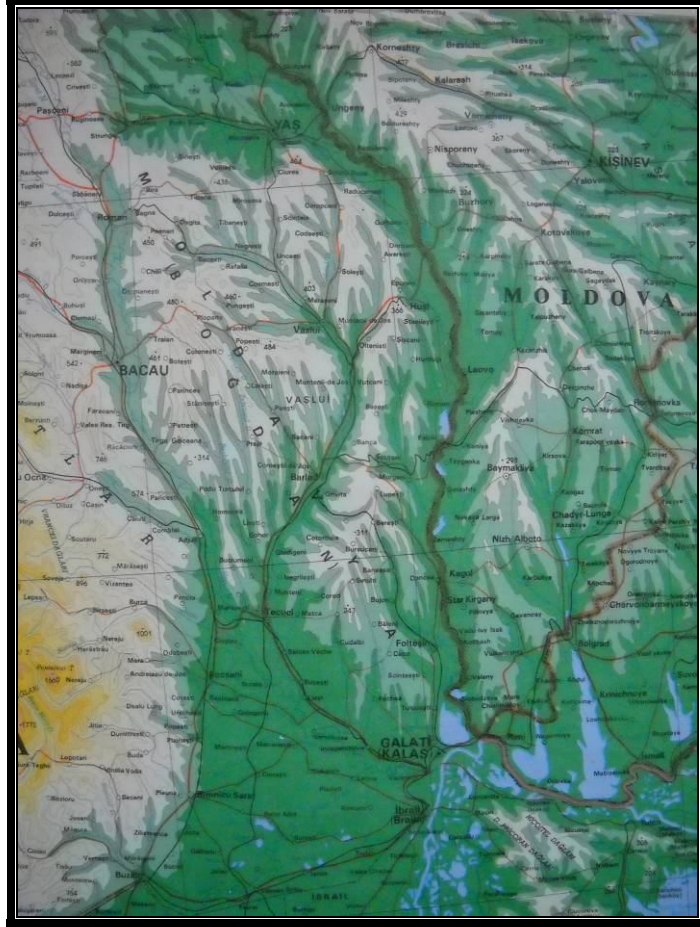
CEZMİ KARASU – TARİHTE TÜRK-ROMEN İLİŞKİLERİ DERS NOTLARI

BOĞDAN:

Daha kuzeyde, Prut nehrinin iki yanındaki toprakları içine alan bölgedir. Tarihi kaynaklarda Moldavia olarak geçer. Bu isim günümüzdeki Moldova ile sıklıkla karıştırılmaktadır. İsimler benzemekle birlikte bu isimlerin ifade ettiği anlam aynı değildir. Modern zamanların Moldova'sı tarihi Moldavia'nın yarısının (Prut nehrinin kuzey-doğusundaki toprakların) adıdır. Tarihi Moldavia'nın diğer yarısı yani güney-batısındaki arazi bugün artık Romanya'nın sınırları içinde kalmıştır.

Memleketin Osmanlıların erken devirlerindeki voyvodasının adı Bogdan Voda olduğundan Osmanlı kaynaklarında hep Boğdan olarak anılmıştır. Bazen Kara-Boğdan şeklinde kullanıma da rastlanmaktadır.

Memleketin ilk merkezi Suceava'dır. Merkez daha sonra Yaş şehrine taşınmıştır. Bugün her iki şehir de Romanya sınırları içinde yer almaktadır.

BOĞDAN

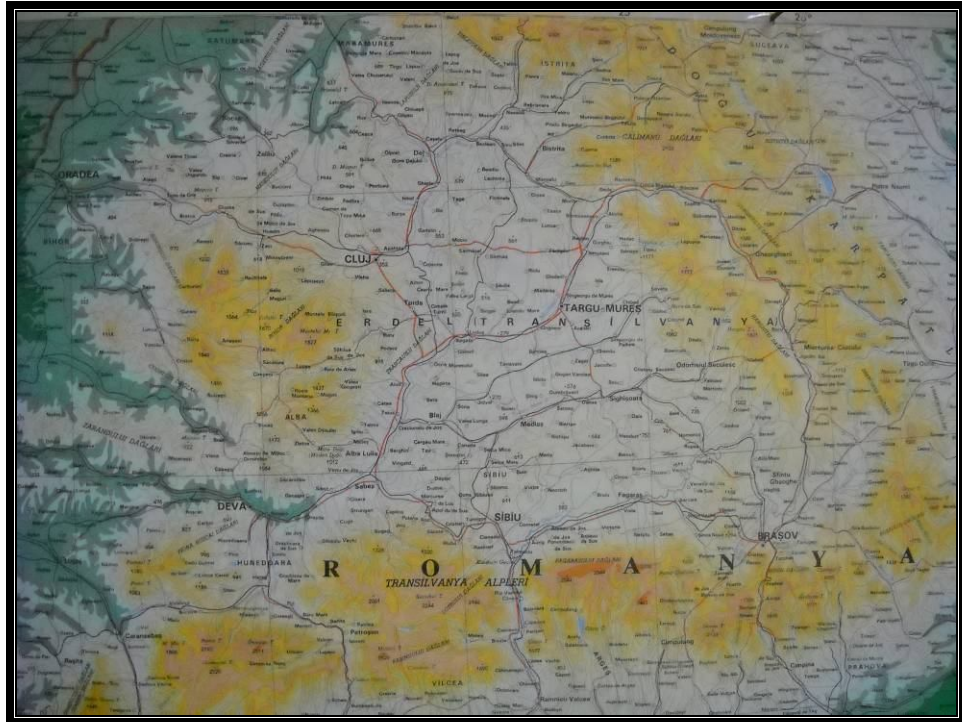
CEZMİ KARASU – TARİHTE TÜRK-ROMEN İLİŞKİLERİ DERS NOTLARI

TRANSİLVANYA:

Ağızı kuzey-batıya doğru açık bir “V” şeklindeki Karpat dağları Romanya’yı bölmektedir. Bu silsilenin batı tarafındaki topraklar Transilvanya’dır. Bu bölge Osmanlı kaynaklarında Erdel olarak anılır. Esasen bu isim eski Romen kaynaklarında da aynı şekilde (Ardel) geçmektedir. Romenlerin Macarlarla karışık olarak yaşadıkları bölgenin diğer Romen memleketleriyle birleşmesi 1918 yılında gerçekleşmiştir.

Transilvanya Romenler bakımından, daha çok Avusturya-Macaristan çekişmeleri ile anılan bir bölge olmaktadır. Aynı şekilde bölge Osmanlı-Macaristan ilişkileri bakımından da mutlaka göz önünde bulundurulması gereken bir yerdir.

Osmanlıların ilgisini özellikle Kanuni devrinden itibaren çekmiş olan bölge Türk-Romen ilişkileri için ayrıcalıklı bir bölgedir.

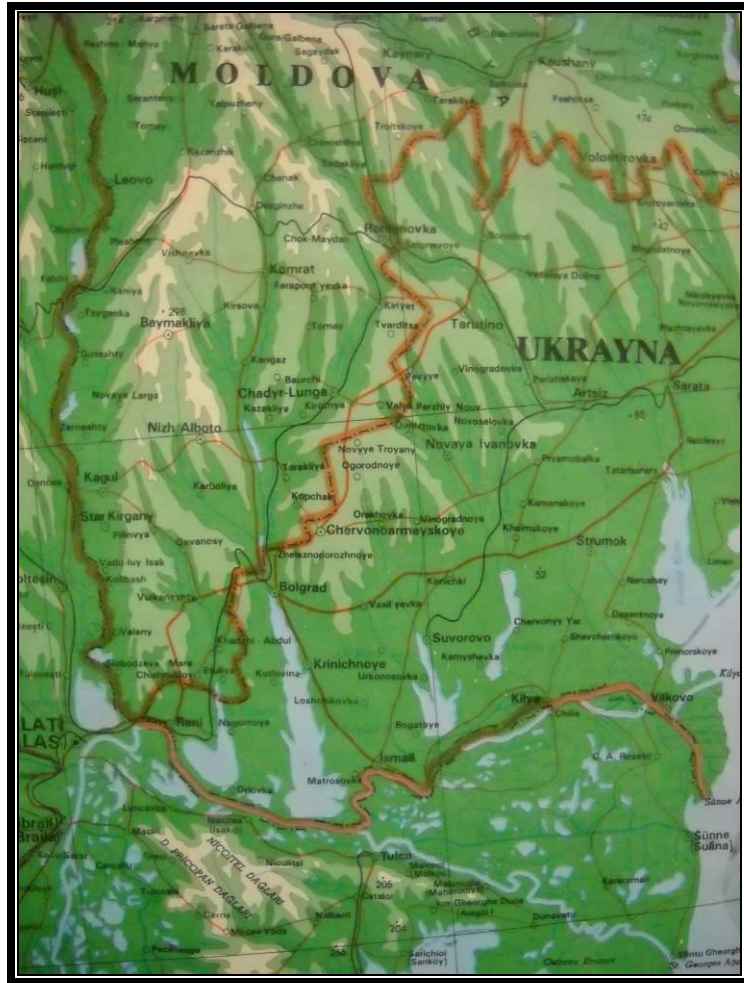
TRANSİLVANYA

CEZMİ KARASU – TARİHTE TÜRK-ROMEN İLİŞKİLERİ DERS NOTLARI

BUCAK:

Boğdan'ın kuzeyindeki topraklardır. Romen kaynaklarında Besarabia şeklinde geçer. Zaman zaman Boğdan topraklarına dahil olmuştur. Bu nedenle Türk-Romen ilişkileri bakımından dolaylı olarak da olsa konuya dahil olmuş bir bölgedir.

Bucak, özellikle Osmanlılar döneminde Kırım Hanlığının nüfuz bölgesi içinde kalmıştır. Özi, Akkirman, Kamanıçe gibi (sefer istikameti bakımından) Sağ Kol olarak tanımlanan bu yönde yapılan Osmanlı seferleri için Bucak, daima bir geçiş ve lojistik üssü vazifesi görmüştür.

BUCAK

CEZMİ KARASU – TARİHTE TÜRK-ROMEN İLİŞKİLERİ DERS NOTLARI

DOBRUCA:

Türk Romen ilişkilerinin en yoğun biçimde ve en eskilere uzandığı bölgedir. Genellikle Tuna nehri ile Karadeniz arasında kalan bölge biçiminde tanımlanır. Bunun için Tuna nehrinin Silistre'den kuzeye doğru kıvrıldığı yerden Varna'nın kuzeyinden geçen muhayyel hat bölgenin güney sınırı olarak kabul edilir. Bölgenin doğusunda Karadeniz batısında ve kuzeyinde Tuna nehri ve kolları bulunur.

DOBRUCA BÖLGESİ

ROMEN MEMLEKETLERİNİN İLK AHALİSİ HAKKINDA

Romen memleketlerinde Roma dönemi öncesinde Trakların bir kolu olan Dac'lar yaşamaktaydı. Bu nedenle bölge Dacia olarak adlandırılmaktaydı. Roma imparatoru Traianus tarafından M.S. 106 yılında yapılan büyük sefer ile bölge Roma imparatorluğuna dahil oldu. Ve bundan sonra artık Roma ülkesi anlamına gelen Romania şeklinde adlandırılmaya başlandı.

Bölge özellikle Dobruca bölgesi Roma'nın sürgün yeri olarak işlev gördü. Pek çok antik şehir bir Roma kolonisi haline dönmeye başladı. Antik haklardan Dac'lar ile Romalıların melezleri olarak Romen milletleri doğmaya başladı.

Roma fethi anısına Dobruca Adamclisi dikilmiş olunan imparator Traian anıtı.

İmparator traian anıtı etrafındaki Roma kale kalıntılarının Zorile (Kerim Kuyusu) köyünden görüntüsü

CEZMİ KARASU – TARİHTE TÜRK-ROMEN İLİŞKİLERİ DERS NOTLARI

Bölgeye sürgün edilmiş olan en Romalı olan şair Ovidius; siyasi muhalif tavrını ileri noktalara götürünce Dobruca'ya sürülmüştür.

Köstence Ovidius Meydanındaki Ovidius Heykeli

Traianus fethinin ardından pek çok antik şehir bir Roma kolonisi haline dönmeye başladı. Antik haklardan Dac'lar ile Romalıların melezleri olarak Romen milletleri doğmaya başladı.

Ancak bu erken devirde ortaya çıkan bu karışık etnik topluluğa henüz Romen adı verilmemekteydi. Bu hala tartışmalı etnik kimliğe "Ulah"; "Walach"; "Kutsulah"; gibi isimler verilmektedir.

Demek ki Romen milletinin temelinde Dac-Roma etnik ve kültürel izlerini bulmak mümkündür. Bu temeller sayesinde XV. Yüzyıldan itibaren Romen milleti belirgin biçimde kendisini göstermeye başlamıştır.

Bu etnik kimlik iki açıdan önemli farklılıklar gösterir. Farklılıkların birincisi coğrafya ile ilgilidir. Çevresi hemen tamamen Slav halklarla çevrili olan Romenler bu coğrafyadaki tek Latin millettir. Diğer farklılıkları ise Katolik Latin dünyası içinde tek Ortodoks millet olmalarıdır. Zikredilen bu özellikleri ile Romenler Doğu Avrupa'da özel bir "ada" meydana getirmektedirler.

TÜRK-ROMEN İLİŞKİLERİNİN EN ESKİ DEVİRLERİ

Türk-Romen ilişkilerinin Kumanlar devrine kadar geri götürmek mümkündür. Kumanların bölgede çok yoğun bir faaliyet yürüttükleri eski Romen kaynaklarında ve araştırmalarda kendini göstermektedir. Ayrıca Romence dili üzerine yapılan araştırmalarda Kumanca etkileri ciddi biçimde karşımıza çıkmaktadır. Özellikle; Kumanlardan kalmış olan en önemli edebi metin olarak Codex Comanicus üzerine yapılan incelemeler bu etkiyi gözler önüne sermektedir. Bugün artık önemli bir kısmı kullanımdan kalkmış olan pek çok sayıda Romence kelimenin Kumanca kökenli olduğu, sözü edilen araştırmalarda ortaya konulmuştur. Son zamanlarda yapılan araştırmalarda özellikle Dobruca bölgesindeki bazı kaya yazıtlarında runik kitabelere rastlanmıştır. Dolayısıyla bölgedeki Türk etkilerini belki İskitlere kadar geriye götürmek mümkün olabilecektir.

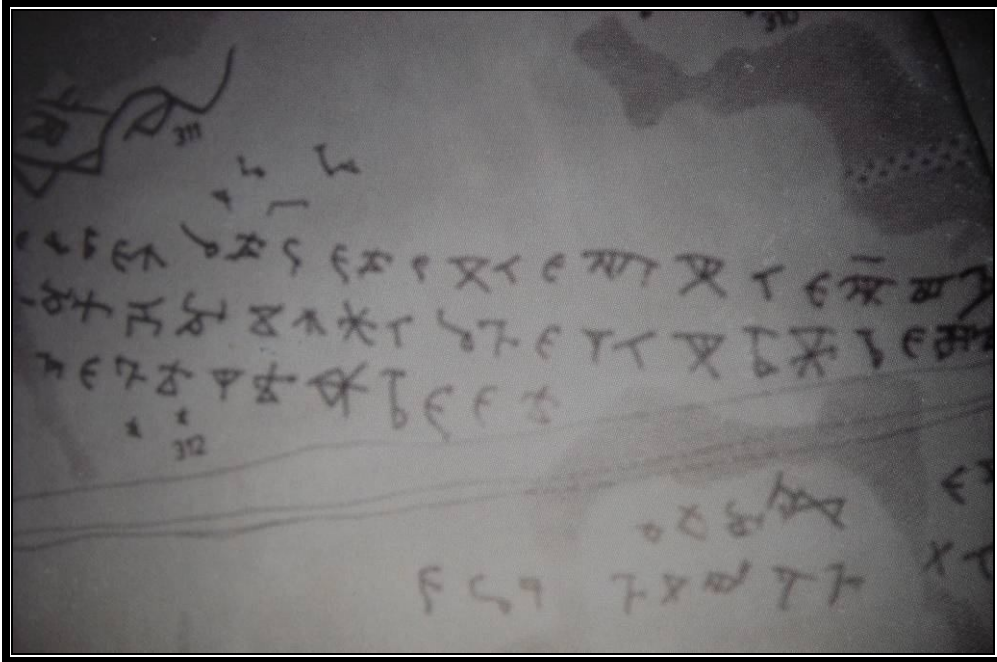

Murfatlar'da runik yazıların bulunduğu kaya anıtın dış görünüşü

Murfatlar'da kaya anıttan kabartma

Ayrıca bölgedeki Peçenek isimli yerleşim yerlerine bakılırsa Peçeneklerinde bölgede faaliyet göstermiş ve izler bırakmış olan Türk soylu kavimlerden olduğu düşünülebilir.

Murfatlar'daki kaya anıttan runik yazılar

BÖLÜM 2:

SELÇUKLULAR DÖNEMİ TÜRK-ROMEN İLİŞKİLERİ

Selçuklular dönemine ilişkin olarak şunları söyleyebiliriz. Selçuklu hanedanından şehzade İzzettin Keykavus Moğollara karşı bir bağımsızlık mücadelesine girişmiş ve bu mücadeleyi 1258 yılında kaybetmiştir. Sığındığı Bizans imparatoru tarafından İzzettin Keykavus ve maiyeti Dobruca bölgesine yerleştirildiler. Romen memleketlerindeki ilk İslami Türk kolonizasyonu işte bu Keykavus ve maiyetindeki Türklerdir.

Muhtemelen 1262-1264 yıllarında gerçekleştirilen bu yerleştirme bölgedeki İslamlaştırma faaliyeti bakımından da önemli bir dönüm noktasına işaret etmektedir. Zira Balkanlardaki İslamlaştırma faaliyetlerinin öncü isimlerinden olan Sarı Saltuk da muhtemelen bu kafilenin içerisinde bulunmaktadır.

Sarı Saltuk, Ahmet Yesevi'nin temellerini attığı Türk tasavvuf kültürünün Balkanlarda en bilinen gönül erlerindedir. O'nun menkıbelerini anlatmak üzere kaleme alınmış olan Saltuk-Name adlı eserde O; benzeri bütün Horasan erenlerinde olduğu gibi olağan üstü nitelikte işler yapan bir kahraman olarak tasvir edilmektedir. Bugün Babadağ'da türbesi olan Sarı Saltuk için ayrıca güney Dobruca'da Kaliakra'da bir makam yeri inşa edilmiştir.

Sarı Saltuk'un Babadağ'daki Türbesi

CEZMİ KARASU – TARİHTE TÜRK-ROMEN İLİŞKİLERİ DERS NOTLARI

Babadağ'da ayrıca; türbesi Babadağ'ın tepesinde bulunan Koyunbaba da bir kolonizatör derviş olarak faaliyet göstermiştir.

Gerek Sarı Saltuk ve gerekse Koyun Baba hem Müslümanlar hem de Hıristiyanlar tarafından aziz bilinerek ziyaret edilen kişilerdir.

Yine Selçuklular devrinde bölgeye gelerek faaliyet göstermiş olan ve İsakça'ya adını veren Baba İshak'tan söz etmek gerekir.

İsakça'daki İsak Baba Türbesi

Son araştırmalarda İsak Baba'nın 1239 yılındaki Babailer ayaklanması sırasında adı geçmekte olan Baba İshak olabileceği tezi ağırlık kazanmaya başlamıştır.